

velikosti, plavajočih po višnjevem zraku. Ravno tam na stranskih stenah sem naslikal štiri elemente in štiri letne čase, v glavnem salonu alegorični friz z malimi amoreti, ki se pečajo z arheologijo: eni kopljejo, drugi pregledujejo, tretji popisujejo i. t. d. najdene starine. Akvarelno skico tega stropa si je izprosila soproga angleškega poslanika. Njej sem dal tudi originalne risbe »Raje«, katere sem risal l. 1878. za »Dunajski Zvon« in to na željo Stritarjevo, kateri mi je bil ves čas mojega bivanja na Dunaju dobrohoten in prijazen mentor. Pri Schliemannu sem nadalje slikal še nekatere lastne kompozicije: Ganimeda, plešoče bakante in bakantinje (več skupin), mnogo figuralnih in ornamentalnih okraskov i. t. d. Z arhitektom Zillerjem sva dokaj ornamentalnih stvari skupaj komponirala. Naredil sem več portretov, tako ženo Zillerjevo, njegovega mlajšega brata, nekaj grških veljakov i. t. d. — Po preteku enega leta sem se s težkim srcem ločil od čarobne grške zemlje ter se odpeljal v Pariz, kjer zdaj delam velik plafond (3 × 5 m) za tukajšnji javni lokal.«

Zdaj naj bode dovolj te avtobiografije. Vem, da se bode g. L. premalo zdelo, a za take stvari nisem ustvarjen. Če more kaj porabiti, naj vzame, olepša ali skrči — svobodno vam peresnim dušam!

Zdrav sem. Tukaj imamo mraz in sneg. Tu v Isle-Adamu bivam pri znancu Rusu, kjer sem jako dobro spravljen. V Pariz imam samo eno uro po železnici in zato večkrat smuknem tja.

Zdravstvuj in sprejmi prisrčne poljube od

svojega

zvestega Jurja.

Književne novosti.

Fr. Ks. Meško: Slike in povesti. Kakor lansko leto, nam je podarila »Slovenska Matica« tudi letos v Knezovi knjižnici več krajših spisov iz umetniškega peresa znanega in priljubljenega našega beletrista Frana Meška. Vseh pies je letos devet.

»Vojak Ivan« me spominja precej Podlimbarskega »Krokarjevega Petra«, ki ga je bil pred nekolikimi leti prinesel »Ljubljanski Zvon«; vendar je prav lahko mogoče, da Meško za ta spis niti vedel ni. Razložek med obema spisoma je ta, da zapelje Petra preveliko koprnenje po materi v to, da pobegne od vojakov, dočim igrata pri Ivanu mati in ljubica približno enako ulogo, in je videti torej, kakor bi bilo Ivana domotožje sploh privedlo do upora proti vojaškim zakonom. Zadnje se v istini morda večkrat dogodi nego prvo,

a ne da se tajiti, da je motiv, katerega se je poslužil Podlimbarski, lepši, kakor se meni tudi konec v Podlimbarskega povestici vidi naravnejši nego v Meškovi sliki, kajti to, da pade Ivan v Savino, se zgodi nekam preveč nepričakovano. Sicer pa se z umetniškega stališča tudi temu koncu ne da nič oporekati . . .

V »Spoznanju« nam je podal pisatelj tipičen zgled moške vihravosti in brezvestnosti; pokazal nam je v tej lepi silhueti, kako se zamori včasih za vselej nedolžno žensko srce, kajti vtisk, ki ga napravi na neizkušeno bitje razočaranje, kakršno je doživela Helena, se zaje za vselej v meso in ne izgine nikdar več iz spomina. Star predmet, a kako krasno obdelan! . . .

V črtici »Pravica do sreče« nam stopa pred oči več pristnih, človek bi slutil, da naravnost po naravi posnetih prizorov iz delavskega življenja. A tudi dušo delavčevo je razgrnil v tej sliki pisatelj pred nami in nam pokazal s fino psihologijo, kako in kake misli se snujeje v možganih delavca-trpina . . .

Nekateri so Mešku hudo zamerili, da je konec tega spisa svojo lastno osebo potisnil v ospredje, da je povedal sam, kake nazore ima o »pravici do sreče«. No da, z onimi pravili o pripovedni tehniki, ki veljajo že nekaj časa za prava, se to nikakor ne da spraviti v skladje. Toda jaz vprašam: kaj pa naj bi bil storil Meško? . . . Ali naj bi bil mar iz zgolj tehničnih vzrokov zamolčal, kar mu je bilo pri srcu? . . . Pomisliti treba, da so bila vsa ta pravila, na katera se mnogi tako radi sklicujejo, umestna toliko časa, dokler je veljalo slikanje miljeja za vrhunec umetniškega stremljenja; zdaj, ko se zahteva od vsakega umotvora zopet ideje, se z onimi pravili ne bo izhajalo več, in odpustiti se bo moralo pisatelju, če bo včasih kaj grešil zoper nje. Kam se pride, ako se kdo preveč trdovratno oklepa takih pravil, nam je pokazal dovolj jasno Zola v svojem najnovejšem večjem delu, v »Plodovitosti«. Zola se je tu res z občudovanja vredno doslednostjo držal načela, da ostani pisateljeva oseba v ozadju, a zato pa podi svojega junaka od kraja do kraja, in naleteti mora ta povsod baš na tisti pogovor, ki ga pisatelj potrebuje, da razodeva lahko na njegova usta svoje ideje, tako da začne čitatelj naposled že protestovati in da uzlovoljen vzklikne: »To je abotno — to je nemogoče! . . .« Vsekakor je Zolov način pripovedovanja nenaravnejši nego način, ki se je očital Mešku! . . .

Čudno, da nam kaže Meško tako rad našega kmeta v pravadah! Čudno, mislim, glede na stan njegov! Kaj takega, kakor nam je podal ob svojem času v povestici »Hrast« in zdaj v sliki, ki jo je naslovil »Pot čez travnike«, bi človek prisodil že prej kakemu juristu. Ali je to reš vse opazovano? . . . Ali pa so ga morda tuji zgledi dovedli do tega, da se je lotil takih predmetov? . . . Morda se dotaknem tega vprašanja še pozneje! . . .

»Moja mati ni poštena« — ta črtica bi bila morda še boljša, nego je, če bi bil pisatelj dekletcu, tisti Juliki, prisodil nekoliko več naivnosti. Lepi so pisateljevi lastni občutki, ki nam jih razodeva v tej »silhueti«, in tudi upravičeni so. Upravičen je tudi pisateljev strah, da bode učinkovalo kakor strupena sapa na ubogo dekle, kadar se zave, kako mater ima. Toda da bi ji bila prišla ta zavest že v teh letih, da bi se bila zavedala že zdaj pomena onih besed, ki jih je le nekje pobralo ter izgovorilo proti njej ravno tako malo izkušeno otroče, kakor je bila ona sama, se mi zdi neverjetno, nemogoče! . . . Julija naj bi le jokala — dovolj žalitve je za njeno mater, če ji očita kdo, da je nepoštena; toda da odkimava neverno z glavico, ko čuje tolažbo, je vendar preveč . . .

Najlepša izmed vseh pies se zdi meni ona, ki ji je dal pisatelj naslov »Moje poti«. — To je nekaka apoteoza matere, apoteoza ljubljene deve, dveh dragih izgubljenih ženskih src! . . . Tu je razgrnil Meško pred nami vse svoje srce, pokazal nam je vse, kar je kdaj usodno poseglo v njegovo življenje, kar mu je kdaj pretreslo dušo. Dosti ni tega, kar je doživel, saj je še mlad! Marsikdo je doživel to, kar on, in še kaj več, a Meško nam je predočil z živimi bojami, kako so ti usodni udarci učinkovali na njegovo nežno, mehko pesniško dušo. Človeku se zdi, kakor da bi bil Meško v te vrste izžel vso svojo srčno kri, in kdor ima srce, mora čutiti z njim. Ta piesa se čita, kakor kaka visoka pesem, katere zamolkli akordi se izlijo naposled v prekrasno, svetlo harmonijo.

Ena izmed najtemnejših slik je ona »V koroških gorah«. Človek bi skoro rekel, da je zločin, s kakršnim se završi ta slika, nemogoč, in vendar je meni samemu znan podoben slučaj iz istinitega življenja!

V »Izgubljenem življenju« je obdelal Meško star predmet na jako izviren način. Semtertja Meško sicer rad malo pretirava. Da bi se začele Kokolovemu Boštjanu kar tako meni nič tebi nič usipati solze po licih, se mi ne zdi kdovekako verjetno. Tudi je konec pri tej povestici nekoliko premalo posredovan. Človek si ne more prav misliti, da bi se bil oni simpatični Lipe izpremenil kar tako v toli odurnega in predrznega postopača. Tu bi ne bilo napačno, ko bi nam bil pisatelj pokazal nekoliko tudi, kako je začelo iti z Lipe tom navzdol . . .

»Ciril Zavozel«, zadnja izmed slik, se odlikuje po rahli ironiji, ki nam bije semtertja iz nje na uho. Brez dvojbe se nahajajo tudi taki poetje na svetu, kakršnega nam slika tu Meško v svojem Cirilu — take sanjave, mehke duše brez prave življenske energije. Toda da bi se onemoglost življenskega nagona stopnjevala pri mladem človeku do tolike mere, kakor se to zgodi pri Cirilu, se zdi vsaj meni nemogoče. Če bi se bil Ciril ustrelil ali če bi bil skočil v vodo tam, kjer so bili privlekli Elo iz nje, ne bi rekel nič; kaj takega se dogaja često! A da se da Ciril na gomili ljubljene deve zamesti v sneg, to se zdi meni vsaj popolnoma neverjetno. Kaka čudna, nenaravna letargija bi bila to! . . . Res namigava pisatelj, da niti oče Cirilov niti mati njegova nista bila normalna, tako da imamo torej opraviti z nekako dedičnostjo. Toda ta dedičnost bi se bila morala pokazati po mojem mnenju na kak način vendar že prej! . . .

Karakteristično za vse te slike in črtice je to, da se končavajo vse z neko disonanco . . . Samo piesa »Moje poti« je baš v tem različna od drugih. Zdi se mi, kakor bi bil hotel tu Meško sebe in druge prepričati, da je našel svoje zavetišče in tolažbo, da se je povzpел do svoje filozofije, da kliče s Salomonom: »Vanitas vanitatum vanitas!« Vse druge piese pa napravijo na človeka vtisk, kakor da bi bilo življenje zapustilo nekako temoto v pisateljevem srcu, kakor da bi mu nedostajalo nečesa, kakor da bi koprnel po nečem izgubljenem, in to da je vzrok, da vidi povsod nesoglasje, da ne more dati nobenemu svojih proizvodov veselega, skladnega konca . . .

Na kompozicijo pri svojih spisih Meško ne pazi mnogo. Jaz sem tega mnenja, da bodi vsak pisatelj tudi nekoliko arhitekta. Tega mnenja Meško, kakor je videti, ni. V tem prepričanju me potrjuje zlasti tudi dejstvo, da se bavi Meško najraje z manjšimi spisi, s slikami, črticami. Tudi njegov daljši roman »Kam plovemo« se po kompoziciji ni odlikoval posebno. A ta nedostatek opažamo bolj in manj pri vseh mlajših pisateljih. Mnogi mlajši pisatelji

gledajo samo na to, kako bi razodeli vse svoje, tudi najsubtilnejše občutke; za to, v kaki obliki, v kaki logični zvezi naj se to zgodi, se brigajo ubogo malo. Jaz tega ne morem povsem odobravati. Jaz mislim, da se motijo tisti, ki menijo, da življenje samo na sebi ne komponuje, ter smatrajo radi tega kompozicijo za nekaj postranskega, če ne celo za nekaj nenaravnega. Tisto, kar imenujemo usodo, slučaj ali kakor že, igra včasih jako imenitno ulogo v življenju posameznega. To so vam čudovito zapleteni romani, ki jih snuje včasih življenje! . . . A mi od samega življenja dostikrat ne vidimo življenja! . . .

Meško torej, kakor rečeno, svojih spisov ne sestavlja kdovekako umetno; on nam opisuje posamezne prizore brez prave zveze, kakor mu je zdaj ta ali oni bolj pri srcu. Toda kako nam jih opisuje! . . . Vsaka še tako navadna stvarca, ki jo pripoveduje on, nas zanimlje in nas mora zanimati! . . . Včasih učinkuje s čudovito silo na nas kaka slika, o kateri bi pri najboljši volji ne mogli povedati, kaj je pravzaprav na njej. Par dreves, pod njimi klop, v ozadju morda kos večernega neba — drugega nič — in vendar, kako vpliva to na nas, kako se nas loteva hrepenenje, da bi mogli sestiti na to klop, da bi se mogli vdati temu miru, ki nam diha iz slike nasproti! . . .

Tako se nam godi pri Mešku venomer! . . . Meško je izredno fin opazovalec. On vidi in sliši mnogokaj, česar mi drugi ne vidimo in ne slišimo, in često nas frapira z malenkostjo . . .

Med našimi mlajšimi pisatelji je Meško morda najboljši psiholog. Toda v njegovo psihologijo jaz nimam povsod pravega zaupanja . . . Ta psihologija je lahko istinita, a je včasih morda tudi samo namišljena . . . Njegove slike iz narave pa so vedno pristne! Bolj še nego njegovo poznanje človeške duše cenim torej jaz tisto njegovo zmožnost, s katero nam predočuje to, kar je videl, tako živo in plastično . . .

Meško slika vselej s krepkimi, markantnimi potezami in z živimi, govorečimi barvami. Vse, kar napiše on, se nam vtisne neizbrisno v spomin in bolj še morda v srce . . . In vse je obdahnjeno in ozarjeno z neko sladko, mamečo poezijo . . .

Od domačih pisateljev je vplival na Meška najbolj Kersnik. Da, rekel bi skoro, da je začel pisati Meško prozo prav neposredno pod vtiskom, ki so ga napravili nanj nekateri Kersnikovi spisi. V prvi Meškovi povestici »H r a s t e r e n t a č i s t a r i M e d v e d : » P r o k l e t a p r a v i c a n a s v e t u — p r o k l e t a p r a v i c a ! « . . . A kako vzklika v Kersnikovem »O t r o š k e m d o h t a r j u « M o l e k ? — » O j t i p r o k l e t a p r a v i c a — k i t e n o s i s v e t ! « . . . M e n i s e z d i , k a k o r b i t o n e b i l z g o l j l e s l u č a j . . . I n t u d i v č r t i c i » P o t č e z t r a v n i k « v z d i h a S t r a h : » A l i j e t o p r a v i c a ! O j t i p r o k l e t a p r a v i c a ! . . . «

In tako spominja še marsikaj na Kersnika. Spričo tega upam, da mi Meško ne zamere, če sem omenil zgoraj nekaj o tujih zgledih . . . Saj mu ne očitam posnemanja! . . . Tak vpliv tujega pisatelja pri prvencih ni nič sramotnega, da, v tem slučaju bi le dokazoval, da je imel Meško že z vsega početka jako fin okus . . . Mogoče pa tudi, da se motim! . . . Vsekakor bi rad vedel, če sem pogodil pravo! . . .

Dr. Fr. Zbašnik.

Marco Visconti. Spisal Tomaso Grossi. Slovenski prevod izšel v »Svetovni knjižnici«. Založil Andrej Gabršček v Gorici. Cena 2 K 40 vin. 235 strani.

Založništvo »Svetovne knjižnice« se je namenilo, podati slovenskemu občinstvu znamenita dela svetovne literature v prevodih. Ta namera je vsekakor